

I. kapitola

Stavanger je město rozměklých psích hoven. Trčí z asfaltu jako malé houbičky a zbarvují místa do různých odstínů hnědé pěkně po svém zasraném způsobu.

Překročím další asfaltovou houbičku a spěchám Pedersovou ulicí směrem k centru. Dřív sídlil pracák v prosklené kancelářské budově v Klubbové ulici s velkými okny s výhledem na městský park a jezero Breiavatnet. Takže všichni kolemjdoucí mohli v klidu pozorovat ty nešťastníky, kteří se zoufale snažili schovat před sousedy a známými za květináči s umělými rostlinami, zástěnami a stínítky lamp a přitom vysvětlovali, jakpak to, že přišli o práci. Tahle roztomilá výstavka asociálů změnila od doby, kdy jsem byl ve Stavangeru naposledy, název i prostory. Přesunula se do tradičněji zařízených kanclíků o pár metrů dál.

Vytáhnu si lístek s číslem a usedám na červený gaučik v místnosti bez oken a bez kyslíku. Připomíná to tu nadzemní bunkr, který je cítit potem a zapařenými chodidly. Pach životních ztroskotanců člověka praští do nosu hned, jakmile překročí práh. I když je kolem mě spousta lidí, vládne tu téměř hrobové ticho. Jen sem tam ho přeruší ťukání do klávesnice nebo rozpačité mumlání.

„Třicet osm?“

Úřednice z pracáku vystrčí hlavu z rozevřených dveří a rozhlíží se po čekárně. Jak se k ní přiblížím, ochable mi stiskne ruku a pustí mě dovnitř.

„Jsem Iljana,“ sděluje mi se silným východoevropským přízvukem a klesá na kancelářskou židli. „Posaďte se, prosím.“

„Děkuji.“ Sedám si.

Iljana má černé rozježené vlasy stažené v týle. Na sobě šedé šaty s velkými černými knoflíky. Takovými, co se z nich dřív dělaly oči plyšákům.

„S čím vám mohu pomoci?“

Nahlásím jí své rodné číslo. Iljana se otočí a zadá ho do systému.

„Thorkild Aske?“

„To jsem já.“

„Už jste se někdy hlásil na pracovním úřadě jako nezaměstnaný?“

„Ne.“

Podávám jí dopis od sociálního kurátora ze stavangerské věznice.

Při čtení dopisu se Iljana sklání k obrazovce počítače. Když dočte, slabě se usměje. Má drobné zuby, až nepřírozeně malé, skoro jako mléčné. Oči má stejně šedé jako šaty.

„Tak tedy, pane Aske,“ složí si ruce v klíně. „Vězeňský sociální kurátor píše, že jste se rozhodl využít mezioborové nabídky, která vám po odpykání trestu pomůže včlenit se zpátky do společnosti. To je samozřejmě dobře.“ Slovo „dobře“ vysloví s důrazem a znovu se usměje.

Přikývnu.

„Byl jsem v kanceláři organizace pro pomoc propuštěným vězňům. Našli mi byt, přidělili psychiatra a obvodáka. Vypracovali na mě spoustu posudků. Všichni mi pomohli sestavit skupinu, kde bych prodiskutoval minulost a naplánoval si budoucnost, abych nesklouzl zpátky na šikmou plochu. Už jsem skoro na sto procent v cajku, pokud vás zajímá tohle.“

Můj proslov jí ovšem nepřipadá ani trochu vtipný. Odvrátí se zpátky k počítači. „Vy jste kvalifikovaný policista.“

Mluví a přitom pohybuje kurzorem na obrazovce počítače. „Vyšší policejní důstojník, pověřený důstojník Inspekce policejních sborů. Člen Zvláštního útvaru.“

Přikývne a opře si špičku jazyka o drobné zoubky. Pak se ke mně zase otočí.

Vysvětlím jí to, než se stihne zeptat: „Policista, co vyšetřuje policisty.“

„Aha,“ pokývne. „Takže by asi bylo nejlepší, kdybychom vám hledali práci v rámci těchto složek, nemyslíte?“

Usmívám se na ni. „Ztráta hodnosti,“ řeknu a znovu cítím, jak se mi probouzí bolest v líci a mravenčení v oblasti bránice. Mám takové sucho v ústech, že sotva dokážu mluvit.

„Prosím?“

Odšroubuju uzávěr lahve s vodou, kterou jsem si s sebou přinesl. Piju s nadějí, že mi trocha vody pomůže. Se vším. „Odsoudili mě ke ztrátě hodnosti. U policie už pracovat nesmím.“

„Jak dlouho?“

„Do konce života.“ Zašroubuju lahev a postavím ji na zem vedle židle. Mravenčení v obličeji přechází v bolestivé pulzující bušení. „A ještě pár let potom.“

„A čím se tedy máte v úmyslu živit?“

„Dělal jsem si naději, že mi to řeknete vy.“ Zdvihnu ze země lahev a sevru ji v ruku. Bolest, pach, světlo, nedostatek kyslíku ve vzduchu. K tomu tady sedět a mluvit s další cizí osobou. To všechno ve mně vyvolává neklid. Najednou toužím být sám v místnosti bez lesklých ploch. Ale samozřejmě vím, že si tím musím projít, abych se dostal na druhou stranu. Ulf říká, že bez toho se to neobejde.

Iljana se zadívá do dopisu a potom se obrátí k monitoru.

„Tady stojí, že byste si chtěl zažádat o sociální příspěvek po dobu, co se budete léčit.“

Přikyvuju. „Pořád ještě se neshodli, na kolik procent jsem invalidní po tom...“ rukama ve vzduchu naznačuju uvozovky, „pracovním úrazu.“ Přesto jsem si já, vězeňský sociální pracovník, vězeňský sociální kurátor, zdravotníci, vězeňský farář, můj obvodák, psycholog i můj kamarád psychiatr mysleli, že bych se měl v každém případě pokusit zase pracovat.

„Pracovním úrazu?“

„To tam nepíšou?“ Ukazuju na dopis. „Že se lidská bytost

jménem Thorkild Aske pokusila oběsit na trubce ve věžeňských sprchách? Pár měsíců před propuštěním. A mimochodem uprostřed Vánoc.“

„Co se stalo?“ špitne.

„Urvala se trubka.“

Iljana na mě zírá, jako by se bála, že na ni každou vteřinou zaútočím nebo že se přímo tady u jejího stolu pokusím ublížit sám sobě. Například pomocí plastového banánu, který má položený v míse na stole. „No...“ spustí váhavě. Zhluboka se nadechne a odkašle si. „Vy tedy máte v úmyslu získat další kvalifikaci?“

„Jakou?“ Rukama svírám lahev tak pevně, až cítím, že mi kapky vody stékají po prstech na podlahu. „Ve čtyřiačtyřiceti po úrazu mozku. Třeba inženýr petrochemie? Nebo burzovní makléř? Anebo dentální asistent?“

Iljana se potajmu podívá na hodiny v pravém rohu obrazovky počítače. Potom s nově nabytou energií v hlase prohlásí: „Navrhuji, že nejprve počkáme, jak dopadne vaše žádost o sociální příspěvek. Mezitím si projdeme vaše pracovní možnosti mimo policejní složky.“ Zase začne něco psát a pohybovat kurzorem. Pak opět chvilku píše a nakonec se ke mně spokojeně obrátí: „Co byste říkal na práci v call centru?“

2. kapitola

Rozhodnu se, že se pokusím bolest ve tváři a v bránici jednoduše zajíst. Koupím si sendvič v kavárně hned vedle pracáku. Pak vyrazím ulicí U Nemocnice přes Pedersovu do bytu kousek od mostu. Přidělila mi ho Péče o propuštěné vězně.

V poštovní schránce objevím katalog nábytku a dopis. Víím, co bude v obálce. Vždycky je to totéž. Jediné, co se mění, je věk dětí. Rostou, ani jejich obličeje nejsou stejné. Když jsem dostal první, byly tam fotky miminek z časopisů a katalogů. Na začátku posílala také vystřižené fotky dětských postýlek, chraštítek, kojeneckých lahví a odsávaček.

Beru si dopis a katalog, zamířím nahoru a zamknu se v bytě. Poštu položím na stolec mezi dvoumístnou pohovku a televizní stolec bez televize. Pak si v kuchyňce vytáhnu ze skříňky nad vaříčem dózu s léky. Otevřu přihrádku s nápisem Středa. Vysypu si do dlaně obsah spodní části a zapiju ho vodou z lahve. Potom zapnu překapávač, usadím se na gauči a otevřu dopis.

Tentokrát jsou v obálce dva výstřižky. Na jednom je chlapec, tak sedm osm let, s mírně zvlněnými hnědými vlásky, v pestrém tričku s potiskem ryby v kloboučku a se šnorchem, která plave pořád dokola. Pod fotkou stojí text: „Najdete u nás oblečení na hraní a zábavu. Džíny, kalhoty, trika, bundy a spoustu dalších oděvů. Máme pestré a odolné oblečení pro všechny děti.“

Na dalším výstřižku je holčička stejného věku. Podle textu je oblečená v krátké bundičce pudrové barvy s odepínacím

límcem z umělé kožešiny, v přiléhavých džínách a tričku, které ladí s bundou a kalhotami. „Máme džíny na všední dny, praktické oděvy na hraní, na oslavy a pro veškeré příležitosti.“

Výstřižky pečlivě uložím zpátky do obálky a posunu ji na druhý konec stolu společně s katalogem nábytku. Pak se usadím na gauči a zavřu oči.

V tu chvíli zazvoní telefon.

„No?“ ptá se hrubý mužský hlas se silným bergenským přízvukem. Je slyšet, jak muž potáhl z cigarety. Vydal přitom hlasitý, téměř intimní zvuk. Ulf Solstad je vzděláním psychiatr a šéf mé terapeutické skupiny. „Jak to šlo na pracáku?“

Ulfa jsem poznal ve stavangerské věznici. Odseděl si tam osmnáctiměsíční trest za vydírání, což se ovšem ani v nejmenším neprojevil na počtu klientů. Vlastně je teď ve městě mezi pracháči, co mají pocit, že jim hrabe, ještě vyhledávanější, než ho zavřeli.

„Super,“ odpovím kysele. „Tuším, že mě čeká zářná kariéra v call centru.“

„Klídek,“ prohlásí s tím svým děsivým přízvukem. „Prostě to vydrž a prolez všema těma krysíma chodbičkama tohoto systému, který vytvořili pro lidi, co skončili jako ty. Vymysleli to proto, aby ti, co nevydrží, odpadli. Slibuju, že jakmile ti přiznají ten sociální příspěvek, nebude to dlouho trvat a zařadíš se rovnou mezi asociály. Takže zatím zdar!“

„Cože?“

„Poslouchej,“ přeruší mě Ulf. Já mezitím vstanu z gauče a sáhnu po lahvi s vodou. „Těší mě, že jsi v mé terapeutické skupině. Slibuju, že udělám všechno proto, abys byl se svým životem spokojený, Thorkilde.“ Zase slyším, jak potahuje z cigarety.

„Potřebuju další Sobril,“ chňapnu lahev, která mi spadla na podlahu a zakutálela se pod gauč. „Brzo mi dojde. A taky musíme zvýšit dávky OxyContinu.“

„Máš bolesti?“

„Jo. A při chůzi dostávám křeče do nohou.“

„Nebylo by lepší zvýšit dávku Neurontinu?“

„Ne,“ naštvu se a přitisknu ukazováček na zraněnou tvář. Za

chvíli mě rozbolí celý obličej. „Z toho mě bolí hlava. A z Risperdalů taky. Tyhle léky nesnesu.“

„Thorkilde, o tom jsme přece už mluvili. Neurontin pomáhá na bolest nervů, se kterou se budeš potýkat zřejmě už nadosmrtně. Risperdal je antipsychotikum, ten potřebuješ pořádkem. Nutně. Tlumí úzkosti stejně jako OxyContin. Je to prostě tak. Jenomže se na něj vytváří závislost, to víš. Když budeme snižovat dávky, tak začneme s nimi. Postupně se ze všeho dostaneš, vzpamatuješ se, vyhrabeš se za tu zeď.“

„Nemůžu spát,“ trucuju a patou skopnu ze stolu poštu. Víím, že má pravdu, a to mě štve.

„Vím, že nespíš,“ odpoví Ulf klidně. „Proto jsem ti předepsal Sarotex.“ Dlouze si odkašle a pak pokračuje: „Pořád užíváš všechny, že jo?“

„Co myslíš?“

„Léky. Bereš je?“

„Jasně že jo.“

„I Risperdal?“

„Jo.“

„Je ti jasný, že je potřebuješ, Thorkilde?“

„Jo, je,“ odpovím trochu moc rychle.

„Hlavně klid,“ utne mě Ulf. „Já nejsem žádný vězeňský pámbičkář, co se snaží splnit kvóty duší, co půjdou do nebe.“ Zase ztěžka dýchá. Přeruším jeho pokuřovací rituál. Jakmile tuhle cigaretu dokouří až k filtru, okamžitě si zapálí další.

„Povídal, že jsem včelka bez květů.“

„Kdo?“

„Vězeňský kaplan.“

„Si ze mě utahuješ?“

„Ne.“

Ulf si zapálí další cigaretu a přerývaně dýchá do sluchátka. Rozhodnu se, že mu to kouření pro změnu zpříjemním a povyprávím mu, jak to bylo. „Že prý jsem včelka ve světě bez květů a že je jenom na mně, jak využiju čas, než přijde zima.“

„Zima?“ vyfoukne Ulf kouř. Teď už dýchá klidně. Je to slyšet ve sluchátku. Vděčné pokuřování.

„Zima, která nás dřív nebo později připraví o život,“ pokračuju a cítím přitom, jak se mi uvolňují svaly. Skulím se dozadu na gauč a zapadnu mezi polštáře. Účinek léků rozpouští a zahání bolest.

„Si ze mě fakt utahuješ, ne? Hele, přiznej to, Thorkilde.“

„Fakt ne. Neutahuju.“ Je to jako poslouchat vlny narážející na skaliska. Šššš... Púúú... Šššš... Púúú.

„Nic děsnějšího jsem neslyšel.“ Šššš... Púúú... „Můžu to použít?“

„Jak je libo!“

„Poslechni,“ ozve se Ulf ve chvíli, kdy už se chystám zavěsit. Hlas má tak vysoký, že tím ruší poklidnou atmosféru. „Někdo by si s tebou rád promluvil.“

„Cože?“

„Někdo, koho znáš. Už dlouho.“

Zaváhá a pak pokračuje, jako by pořád ještě nebyl rozhodnutý, jestli mi to vůbec může říct dřív, než to rozebere celá terapeutická skupina.

„Kdo?“

„Frein strýc,“ řekne nakonec Ulf a pak dodá: „A jeho bývalá manželka, Anniken Moritzenová.“

„Arne Villmyr?“ cítím, jak se mě postupně zmocňuje plíživý neklid. V ústech mám najednou úplně sucho a zář pronikající skrz fleecovou deku, kterou jsem si pověsil na okno místo závěsu, mě začíná bodat do očí. „Proč?“

„Nejde o Frei,“ odpoví Ulf napjatě, jako by si pořád nebyl tak docela jistý, jestli mi to vážně řekne. „Arne a jeho bývalá žena mají spolu syna...“

„Arne je homosexuál,“ přeruším ho naštaně. Nelíbí se mi, kam se tenhle rozhovor stáčí. Zároveň ve mně narůstá touha jednoduše zavěsit, uzavřít se před světlem a zvuky zvenku.

„Stejně,“ opáčí Ulf docela klidně, aniž mi poskytne záminku k ukončení hovoru, „má bývalou manželku i syna...“

„A co já s tím?“ Prudce sevřu víčka a odvrátím obličej od závěsů a světla, které se přes ně dere dovnitř.

„Kdybys mě to nechal dokončit,“ zašeptá Ulf a ztěžka vydechne. „Takže Anniken Moritzenová je moje pacientka. Ona

potřebuje...“ na chvíli se odmlčí, pak se nadechne a pokračuje: „Oni potřebují pomoc. Jejich syn zmizel.“

„Já nejsem soukromý detektiv.“

„Ještě to tak!“ vyhrkne Ulf. „Ale Anniken je moje dobrá známá a já nevím, jak jí v téhle situaci pomoci. Kromě toho se stejně nevyhneš tomu, že jsi měl s Arnem kdysi co do činění. Teď mě poprosil, jestli s tebou nemůže mluvit. To bys pro něj mohl udělat, ne?“

Bolest mi proniká obličejem, tlačí do očí, útočí na mozkovou kůru. „Prosím,“ syknu skrz sevřené zuby. „Dneska ne. Ne teď.“

„Jenom si s nimi promluv. Poslechni si je.“

„Nechce se mi.“

Ulf si povzdechne. „Vytáhl sis los, Thorkilde. Sešel jsi do sklepa a znovu jsi vystoupal nahoru. Změnil ses.“ Nadechne se a típne cigaretu. Nedokouřenou. „Nepřipusť, aby se z tvého bytu stalo vězení. Musíš se dostat ven, mezi lidi. Mluvit s nimi. Musíš přijít na to, kým chceš být tady za zdí.“

„Já vím,“ odpovím šeptem a znovu se svalím na gauč. Otevřu oči, přinutím se pohlédnout na provizorní závěs z fleecu a dívám se na něj, dokud nezačnu slzet.

„Co jsi říkal?“

„Že to vím.“

„Vážně?“ Ulf Solstad změnil tón hlasu na terapeutickou tóninu. „Dobře,“ konstatuje nakonec, když nereaguju. Dýchá vyrovnaně. „Takže až se staviš, můžeme rovnou probrat i dávkování léků. Bereš? Jo?“

Třetí pokus dokouřit celou cigaretu bude muset Ulf Solstad provést o samotě.